

Matadoravl – hvad nu?

■ Tekst: Vibeke Knudsen

At virke for fremavl af mentalt og fysisk sunde hunde er en helt central del af DKK's eksistensberettigelse. Det fremgår simpelthen af formålsparagraffen. *Hvordan* man så bedst løser denne opgave, er der til gengæld delte meninger om.

Hen over efteråret og vinteren har der angiveligt været foretaget indsamling af underskrifter *mod* bestyrelsens forvaltning af området. Og selv om de påstået mange underskrifter i skrivende stund ikke er blevet afleveret til DKK, så skyldes emnets vigtighed, at vi bruger plads på det i *Hunden*.

For at forstå baggrunden for diskussionerne og for DKK's beslutninger,

er det imidlertid nødvendigt at sætte sig lidt grundigere ind i problematikken.

Race-avl

Avl af racedyr er et kompliceret område, og man skal huske, at selve det forhold, at vi har skabt forskellige racer, er udtryk for, at vi accepterer en vis grad af indavl - altså at nogle hunde kun parres med hinanden inden for en lukket gruppe, nemlig med de andre hunde af samme race.

Begrebet "indavlsgrad" er et nøglepunkt i forståelsen af avlsarbejde. Hvis nogle få hunde - f.eks. dem, der har klaret sig særlig godt på udstillin-

ger og prøver - benyttes meget mere end gennemsnittet af hunde i racen, så vil deres gener - på godt og ondt - i løbet af få generationer gennemsyre hele racen.

Kunststykket består i at holde den lukkede gruppe (racen) sund og længe-levende. Der findes folkeslag, som har levet fuldstændig isoleret

Det kan godt være, at opdrætteren har en målsætning om stor ensartethed og et tydeligt type-præg på sine hvalpe. Sådan blev nogle af det forrige århundredes mest berømte opdrættere kendt. Men det må ikke gå ud over racens sundhed. (Foto: Wiegaarden/Erik Petersen).

Nogle nøgle-begreber

Indavl er avl mellem dyr, som er tættere beslægtet end racens gennemsnit.

Linjeavl er parring af dyr, sådan at afkommet bliver stærkt beslægtet med en fælles ane, og falder derfor også ind under definitionen for indavl.

Matadoravl er avl, hvor enkelte hunde bliver fædre til en meget stor del af hvalpene i racen.

fra omverdenen (og altså har været henvist til indavl), som alligevel har bevaret et godt helbred og en meget høj gennemsnitslevetid. Det er altså ikke indavlen i sig selv, som skaber defekt-gener. Men indavlen bringer defekterne frem i lyset, hvis de allerede er skjult til stede i populationen i forvejen.

Uheldigt møde

Hos stort set alle hunde vil der være nogle af deres gener, som ikke er ”gode”. Det er ikke noget, man kan se uden på hunden, og det er heller ikke noget, man bare lige kan få undersøgt hos en dyrlæge på forhånd. Disse ”dårlige gener” spredes - sammen med alle den pågældende (han)hunds (det er jo normalt hannerne, der producerer rigtig mange hvalpe) fortræffeligheder i hele racen. Efter nogle generationer har vi det problem, at en opdrætter, der parrer to hunde, som begge langt ude er i fa-

milie med vores tophund, vil opdage, at hvalpene nu får de dårlige gener i ”dobbelt dosis”, fordi både far og mor bærer dem med sig, og hvalpene bliver syge. Omvendt, jo flere forskellige, ubeslægtede hunde, der anvendes i avlen inden for en race, jo mindre er risikoen for, at et dårligt gen fra det ene forældredyr møder et tilsvarende dårligt gen hos det andet forældredyr og dermed resulterer i afkom, der får en eller anden lidelse.

Parringer, hvor man benytter en i forvejen meget brugt hanhund, eller hvor man parrer en hund med en af dens forældre, en af dens søskende eller et andet nært familiemedlem, er naturligvis med til at ”trække i den gale retning” med hensyn til racens genetiske bredde. Det kan godt være, at man som opdrætter er ude efter at opnå nogle andre kvaliteter end genetisk variation gennem sit avlsarbejde. Men da den genetiske sundhed hos racen jo under alle omstændigheder må være en hovedhjørnesten i avlsarbejdet, så skal der meget vægtige grunde til at lave en parring med en høj indavlsgrad. Vægtige grunde kan f.eks. være stabilisering af særligt vigtige sundhedsmæssige eller mentale kvaliteter, som ikke synes at kunne opnås inden for racen ad anden vej. Vægtige grunde er ikke bare opnåelse af en bestemt ”type”, et særligt flot udseende, særligt gode brugsegenskaber – for slet ikke at tale om, at det bare var mere bekvemt, billigt eller indbringende!

Fanget af fortiden

Den moderne tids hundeavl med racer inddelt i lukkede populationer har nu foregået gennem 50-100 år (for ▶

DKK's formålsparagraf

Stk. 1. Klubbens formål er at skabe interesse for typiske, fysisk og mentalt sunde racehunde. End-videre er det klubbens formål at varetage hundens og hundeejerens almene interesser i samfundet, herunder ansvarsbevidst deltagelse i friluftslivet.

Stk. 2. Til opnåelse af dette skal klubben bl.a. varetage følgende almennyttige og foreningsrelaterede opgaver:

- a. føre Dansk Hundestambog – den af FCI anerkendte stambog
 - b. virke for fremavl af mentalt og fysisk sunde hunde i samarbejde med veterinære myndigheder og anden ekspertise
 - c. fremme velfærden for hunden som familiedyr og brugsdyr
 - d. gennemføre udstillinger, prøver, lydighedstræning, mentalbeskrivelser samt andre aktiviteter til gavn for hund og ejer, herunder uddannelse og undervisning
 - e. virke for bekæmpelse af sygdomme og arvelige defekter hos hunde i samarbejde med veterinære myndigheder og anden ekspertise
- pkt. g-l er udeladt i denne sammenhæng.

Matadoravlsgrensener 2008

Af hensyn til en mere fair administration af grænsebrev og avlsforbud indføres – på sundhedsudvalgets anbefaling – følgende definitioner:

25% regel: En hanhund bør i hele sin levetid ikke blive far til mere end 25% af det gennemsnitlige årlige antal hvalpe-registreringer i racen.

5% regel: En hanhund bør i hele sin levetid ikke blive far til mere end 5% af samtlige hvalpe født i hans egen generation.

En generation er sædvanligvis 4-5 år, men kan strække sig over op til 10-13 år. Denne 5% regel gælder således i henhold til "hvalpe født i egen generation" uanset generationslængde. Hundens "generation" starter det år, dens første kuld bliver født og slutter det år, det sidste kuld fødes.

DKK anbefaler i sine etiske anbefalinger, at der ikke parres tættere end fætter-kusine, hvilket på i øvrigt ubeslægtede individer giver en indavlskoefficient på 6,25%.

Antalsmæssigt små racer (racer med mindre end gennemsnitligt 100 årlige hvalperegistreringer over sidste 5 år).

Hanhunde udpeges stadig ved hjælp af 25% reglen.

Kun såfremt hanhunden producerer kuld/afkom med indavlskoefficienter større end 6,25%, skal der reageres med grænsebrev. Ved gentagelse reagerer DKK med avlsforbud.

Antalsmæssigt store racer (racer med mere end gennemsnitligt 100 årlige registreringer over sidste 5 år).

Såfremt hanhunden overtræder 25% reglen reagerer DKK med et grænsebrev, hvor der henstilles til en fornuftig planlægning af avl på hunden med det formål at holde sig inden for 5% reglen set over hele hundens levetid.

Såfremt både 25% regel og 5% regel overtrædes, reagerer DKK med avlsforbud på hunden.

Se mere - herunder regneeksempel - på www.dansk-kennel-klub.dk under "Nyheder/10. marts 2008.

nogle racers vedkommende gennem flere hundrede år). Og det er jo gået meget godt i mange år, vil nogle opdrættere hævde.

Det er både rigtigt og forkert. Det er rigtigt, at det er gået godt, hvis man fokuserer på, at mange racer er blevet "typefaste" dvs. at flest mulige hunde i racen – på ensartet vis – lever op til standardens forskrifter om hundens udseende. Det er også rigtigt, hvis man fokuserer på, at flest mulige hunde i racen opnår gode resultater i diverse brugskonkurrencer, hvad enten det drejer sig om markprøver, brugshundeprøver, slædeløb, agility eller noget andet specialiseret.

Derimod er det ikke i alle racer gået godt, hvis man fokuserer på antallet af hunde med f.eks. nedsat immunforsvar eller med særlige, racespecifikke sygdomme.

Man kan imødesee, at der - for mange racers vedkommende - på et tidspunkt vil blive behov for indkrydsning af andre racer for at genetablere den genetiske variation i racen. Det har DKK f.eks. - sammen med racens specialklub - foranstaltet for gammel dansk hønsehund, som oprindeligt var etableret på grundlag af forholdsvis få avlsdyr og på et tidspunkt trængte til "blodfornyelse".

Styring af området

DKK udarbejdede for snart en halv snes år siden nogle "Ethiske anbefalinger for opdræt". Med dem som rettesnor er det DKK's opfattelse, at der på én gang blev anvist nogle fornuftige måder at bedrive avl på i al almindelighed og samtidig blev givet plads

til specielle situationer, som der også fornuftigvis skal være plads til.

Samtidig blev der sat ind med massiv information om avl og genetik både gennem Hunden, gennem udgivelse af et genetikhæfte (som udkommer i en ny udgave til sommer) og - ikke mindst - via DKK's opdrætteruddannelse, som nu er gennemgået af mere end 1.200 opdrættere.

DKK har endvidere opfordret specialklubberne til at holde et vågent øje med opdrættere, som viser sig ikke at kunne finde ud af at følge de etiske anbefalinger, ligesom DKK selv i de sidste par år - i en række tilfælde - har valgt at gribe ind med påmindelser eller direkte avlsforbud, hvis en hanhund var blevet far til langt flere hvalpe, end anbefalet af fagfolk (genetikere).

Det er disse avlsforbud, som har vakt utilfredshed. Nogle har ment, at DKK helt principielt ikke kunne tillade sig at blande sig i hanhunde ejerens anvendelse af sin hanhund. Andre har anført, at de standard-udregninger af matadoravlsgrensen i de enkelte racer, som har været anvendt de sidste par år, var forkert.

Til de første må man sige: DKK kan ikke bestemme, om en hanhunde ejer vil bruge sin hund til 50 parringer om året. Men DKK fører "Dansk Hundestambog - den af FCI anerkendte stambog" og er dermed også i sidste instans ansvarlig for, hvilke hvalpe der indføres i *denne* stambog. ▶

Foto: Wiegarden/Tine Luther

Uddrag af læserbreve

DKK har modtaget flere henvendelser, som – i grove træk – kan siges at være repræsenteret i nedenstående uddrag af to læserbreve fra hhv. Helge Larsen, som har indsendt en oversættelse af en artikel af den engelske dommer Andrew Brace, og fra Bodil Stilling.

Strikse Danmark! (Andrew Brace/Helge Larsen)

... Men en samtale, jeg havde for nylig med nogle danske opdrættere og dommere, fik mig til at tro at Danmark er i fare for skabe nogle mægtige forhindringer for sine opdrættere som i længden kun kan føre til en forringelse af mange racer.

Den danske regering har i nogen tid lagt et hårdt pres på DKK med hensyn til europæiske idealer vedrørende dyrevelfærd. Næsten alt for forudsigeligt er en af begrundelserne herfor, at racehunde påstås at have svigtende helbred og at dette er på grund af indavl og en for lille genetisk pulje.

Jeg har forstået, at der nu er mange aktive dyrlæger i DKK og at mange af de opdrættere, der er gamle i gårde mærker, at vægten er flyttet fra de oprindelige idealer med henblik på forbedring af racer, til en higen efter "slægtsmæssigt sunder" avlsdyr.

... Allerede nu er vi i den vanvittige situation, hvor den bedste hanhund af alle racer i Danmark ikke længere må bruges i sit eget land – han er en mops – fordi han har allerede 25 af sit afkom registreret. ... Jeg fatter ikke logikken af regler, der er så restriktive, at de umiddelbart opfordrer de samvittighedsløse opdrættere til at omgå dem. Det må være klart, at der nok findes nogle, der vil overveje avl af hvalpe med falske papirer, for at komme uden om denne regel.

Den veterinære profession har åbenbart en temmelig lav mening om hundeopdrættere. Men når jeg har spurgt adskillige af dem: "Ærligt talt, mener du, at der er en eneste ansvarsfuld hundeevler, som forsøger at avle usunde hunde?", bliver jeg mødt med undren. Selvfølgelig stræber flertallet af hundesportens avlere efter at

fremavle smukke dyr, der følger racestandard og er tilstrækkelig sunde, både fysisk og psykisk til at leve et sundt liv i mange år.

Matadoravl (Bodil Stilling)

... I anledning af diskussionen på jeres hjemmeside, hvor opdrættere protesterer mod jeres politik vedrørende matadoravl, vil jeg lige markere, at jeg støtter DKK's synspunkt.

Som almindelig hundeejer og biokemiker med lidt forstand på genetik, kan jeg kun være enig med jer om, at man bør forsøge at begrænse matadoravl.

Jeg kan godt se, at konsekvensen af en sådan politik er, at man avler på en større del af hundene og det gælder vel specielt hanhundene, med det resultat at eksteriøret i racerne ikke kan holdes helt så standardiseret som avlerne ønsker. Men fysisk og psykisk sunde hunde er for opdrætternes kunder betydeligt vigtigere, end hvorvidt hundens ører sidder lidt længere fra hinanden end standarden forskriver.

... Er det i øvrigt et spørgsmål som I diskuterer med FCI? Med de moderne parringsmetoder, vil jeg tro, at det også internationalt kan gå helt galt i løbet af forbløffende kort tid i netop de antalsmæssigt små racer.

Med lukkede stambøger vil det genetiske materiale jo nødvendigvis blive mere og mere snævert, når kun få hunde bidrager til avlen. Jo færre, jo hurtigere vil racerne ødelægges.

Som jeg anskuer det fra sidelinjen, og som almindelig hundeejer, skal der jo nok ændres signaler alle steder fra – DKK, FCI, dommerne – så hele spørgsmålet om opdræt af racehunde vendes et par omgange.

... Så det letteste vil derfor være, som DKK mener, at så mange race-typiske hunde som muligt bidrager til avlen i den enkelte race, og det kan kun lade sig gøre, hvis der sættes grænser op for hvor mange hvalpe en given hund må få.

1/4 ann

Er der virkelig brug for, at DKK blander sig?

Ingen kunne mere end DKK's bestyrelse ønske sig, at avlen i DKK-regi kunne foregå ansvarsbevidst uden indblanding fra "Pentagon", "Førrerbunkeren", eller hvilke andre afstandtagende betegnelser, der ind imellem anvendes.

Men et eksempel fra www.hundeweb.dk, illustrerer kun alt for godt, at ansvarsbevidstheden ikke trives lige godt hos alle opdrættere.

Tæven har haft 10 kuld hvalpe, indtil hun fik avlsforbud iht. DKK's etiske anbefalinger.

Hanhund X er far til 6 af hendes kuld.

Tæven blev parret første gang, inden hun var 2 år, og fik sit sidste kuld, da hun var 9 år.

Hendes sidste 4 kuld var i rap - dvs. over 4 løbetider i træk - i alderen 7½-9 år.

Hanhund X er far til hendes sidste 5 kuld.

Hanhund X har haft kuld med andre tæver også. Faktisk er han far til 99 hvalpe i alt. Matadoravlsgrænsen for racen er 38!

Så langt så godt...

Hanhunden har så (heldigvis) også fået avlsforbud pga. etiske anbefalinger.

I dag har jeg (medarbejder i DKK's information) så talt med en ejer, som har en hund på 4 år efter ovennævnte tæve og hanhund.

Dette afkom har lige fået konstateret PRA: progressiv retinal atrofi (svind i nethinden), som er en arvelig øjensygdom, og genetikprofessor på [life.ku](http://life.ku.dk) (KVL), Merete Fredholm, kan oplyse at hanhunden har "bidraget" med ca. 50 anlægssbærere!

DKK's bestyrelse føler sig overbevist om, at et meget stort flertal af DKK's medlemmer gerne ser en kontrol med avlen, også selv om det kan gøre ondt på enkelte opdrættere. IT-systemet kan ikke "fange" tilfældene automatisk i dag. Men der tages fat på alle sager, efterhånden som DKK bliver (gjort) opmærksom på dem.

Foto: Wiegaarden/Erik Petersen

Mht. udregningerne af matadoravlsgrænsen besluttede DKK's bestyrelse på grundlag af en konkret henvendelse at bede DKK's sundhedsudvalg se nærmere på den anvendte metode. Sundhedsudvalget er nu kommet frem med et forslag til en mere nuanceret måde at udregne matadoravlsgrænsen på.

Samtidig har sundhedsudvalget bidraget til at finde en model, som kan anvendes på de antalsmæssigt små racer, som har voldt særlige problemer.

Udmelding af en "officiel arbejdsmodel" (se boksen med overskriften: Matadoravlsgrænser 2008) kan forhåbentlig også bidrage til en større gennemsigtighed i beslutningerne om de enkelte hunde.

Hjælp fra teknologien

DKK har arbejdet intenst på at udvikle sit IT-system til at kunne levere automatiske oplysninger om den såkaldte indavlskoefficient. En fætter/kusineparring har en indavlskoefficient på 6,25%. Dvs. at 6,25% af generne findes "i samme udgave" hos både han og tæve. DKK har anbefalet, at der ikke er blevet foretaget parringer, som ligger tættere end fætter/kusine parringer.

Med den nye mulighed for at få oplyst indavlskoefficient på en planlagt par-

ring får opdrætterne et super værktøj til rådighed. Det sker ved at gå på www.hundeweb.dk. Her vælger man "DKK hundedatabasen", hvor man indtaster registreringsnummeret på den tæve, man skal have parret. Herefter fremkommer tævens stamtavle med et felt, hvor der står "fiktiv parring". Når man trykker på det, kan man indtaste registreringsnummeret på den hanhund, man har tænkt at benytte. Så viser systemet en fiktiv stamtavle inkl. indavlskoefficienten. Og hvalpekøberne får mulighed for at "kigge over skulderen" - enten ved at få indavlskoefficienten oplyst fra opdrætteren eller ved selv at gå på www.hundeweb.dk, når han/hun har fået oplyst forældredyrenes registreringsnumre af opdrætteren. På lidt længere sigt vil DKK også sørge for, at indavlskoefficienten kommer til at fremgå af DKK's hvalpeliste i lighed med andre væsentlige sundhedsoplysninger.

Måske vil vi om nogle år kunne "nøjes med" dette nye værktøj som styringsredskab til at holde avlen af vore racehunde på sporet, så DKK opdrætterne kan levere fysisk og mentalt raske hunde, som lever længe. Det er nemlig meget, meget vigtigere for hvalpekøberne, end om deres nye familiemedlem en skønne dag opnår championstitler! ■

DKK's etiske anbefalinger

- Det påhviler enhver, der udvælger en hund til opdræt, at vurdere, om avlsdyret fysisk og mentalt er egnet til avl.
- Det skal tilstræbes, at der i avlen kun anvendes hunde, der kan parre sig naturligt samt føde og opfostre hvalpe på naturlig vis.
- En tæve bør ikke indgå i avlen, før den er fuldt udviklet.
- En tæve bør maksimalt have 4-5 kuld i sin levetid - og sidste kuld inden tæven fylder 8 år. Efter 2 kuld bør tæven have en pause, så mindst én løbetid ikke udnyttes til parring.
- Hunde med arvelige defekter bør ikke anvendes i avl. Parring, der har givet hvalpe med alvorlige defekter, bør naturligvis ikke gentages.
- Parring mellem hunde nærmere beslægtet end fætterkusine bør undgås.
- Avl, hvor enkelte hunde antalsmæssigt dominerer avlen inden for en race, bør undgås.
- Så længe hvalpen er i opdrætterens varetægt, skal denne sikre hvalpene en fysisk og mentalt god opvækst, herunder en god prægning.
- Opdrætteren bør give hvalpekøberne fyldestgørende oplysninger om forældredyrene og om racens egenskaber og behov.
- Både opdrætter og hanhundeejer bør følge afkommets udvikling til voksne hunde og derudfra løbende vurdere deres avlsdyr.

Bemærk venligst:

Gentagne og/eller markante tilsidesættelser af DKK's etiske anbefalinger kan medføre begrænsninger i en hunds avlsret – evt. nedlæggelse af avlsforbud - i henhold til DKK's stambogsforingsreglers pkt. 11.

1/2 ann

Foto: Wiegarden/Erik Petersen